

Aanwinsten voor de Nederlandse adventief-flora, 2

door

S. J. VAN OOSTSTROOM en TH. J. REICHGELT
(Rijksherbarium, Leiden)

Deze tweede serie „Aanwinsten” omvat een tweetal adventieven, die in 1960 voor het eerst in ons land werden aangetroffen. Beide werden reeds in het kort vermeld in *De Levende Natuur* jaarg. 64, 1961, p. 132. Verder zijn aan het slot van deze serie enige in 1959 en 1960 verwilderd gevonden sierplanten opgenomen.

1. *Trifolium alexandrinum* L., *Amoen. Acad.* 4, 1755, p. 286 — *Fig. 1.*

Tilburg, terrein Tilburgse wolwasserij, leg. *J. H. Kern & Th. J. Reichgelt*, no. 19545 en 19545a, 28 sept. 1960 (L.); tussen Made en Geertruidenberg, dijkvoet, wegrand, leg. *C. Alphen*, 20 juli 1961 (L).

Plant eenjarig. Stengels opstijgend tot rechtopstaand, ca. 25-50 cm lang, hol, aangedrukt behaard. Onderste bladen lang-, de hogere korter gesteeld, de

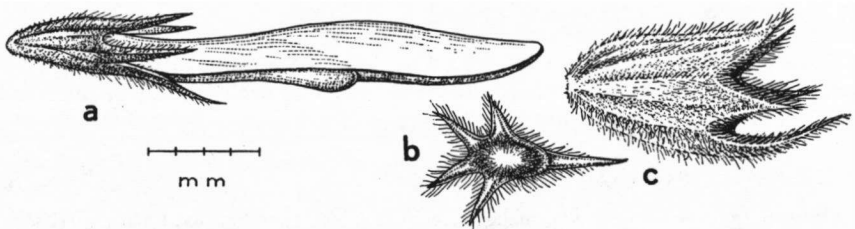

Fig. 1.
kelk (naar GIBELLI & BELLI).

L., a: bloem; b: keel van de kelk, van voren gezien; c: vrucht-

bovenste bijna tegenoverstaand. Steunblaadjes langwerpig, vliezig, op de rug en aan de randen verspreid behaard, de vrije punten lijn-priemvormig, iets korter dan het schedevormige deel. Blaadjes langwerpig elliptisch, vrij stomp, afgerond of ook uitgerand, naar de top onduidelijk getand, aan weerszijden behaard. Hoofdjes eindelings, vrij lang gesteeld, eerst kort kegelvormig, later verlengd. Kelk (fig. 1, a) met omgekeerd kegelvormige, 10-nervige, vrij dicht schuin afstaand behaarde buis; tanden driehoekig-priemvormig, aan de basis 3-, hogerop 1-nervig, de bovenste 2 iets vergroeid, ongeveer even lang als de zijdelingse, de onderste iets langer dan de buis, en weinig langer dan de andere tanden; na de bloei wordt de kelk meer klokvormig (fig. 1, c), terwijl de nauwelijks verdikte, behaarde ring in de keel een ellipsvormige opening (fig. 1, b) vrij laat. Bloemkroon (fig. 1, a) geelwit, tot meer dan dubbel zo lang als de kelk. Vrucht in de kelk ingesloten, bijna steeds 1-zadig. Zaad glad, bruin.

T. alexandrinum behoort tot het subgenus *Lagopus* en tot de sectie *Stenostoma* hiervan. Het subgenus is gekenmerkt door het ontbreken van bracteeën in de hoofdjes, de zittende, na de bloei spoedig verwelkende bloemen, de door een verdikte, ringvormige plooi of haarkrans gesloten kelkbuis en de meestal 1-, zelden 2-zadige vrucht; de sectie door de na de bloei door een verdikte plooi gesloten kelk; deze plooi laat vrijwel steeds slechts een smalle, lijnvormige spleet open. In deze sectie vormt *T. alexandrinum* een uitzondering, doordat hier de kelk niet op een spleet na gesloten is, maar een ellipsvormige opening heeft, terwijl de plooi nauwelijks verdikt is.

De soort is alleen in gekweekte of verwilderde staat bekend van het oostelijke deel van Noord-Afrika.

Zij is door VUYCK (3, p. 370 en 388) ten onrechte als adventief vermeld van Zwolle, 1899 en door DES TOMBE (2, p. 40) van Amsterdam, 1911. Beide exemplaren bleken echter te behoren tot *T. echinatum* Bieb., zodat de boven opgegeven vondsten van Tilburg en Made-Geertruidenberg de eerste voor Nederland zijn.

Het is niet onwaarschijnlijk, dat *T. alexandrinum* binnenkort op meer plaatsen in Nederland zal worden aangetroffen, daar de soort de laatste tijd ook in ons land wordt gekweekt als voedergras of voor groenbemesting.

1. G. GIBELLI & S. BELLI, Rivista critica e descrittiva delle specie di *Trifolium italiane* e affini comprese nella Sez. *Lagopus* Koch. Mem. Reale Accad. Sci. Torino, ser. 2, 39, 1899, p. 1-184, 9 pl.

2. F. A. DES TOMBE, Verzeichniss der neuen und bemerkenswerthen Gefässpflanzen welche in den Niederlanden 1901-1910 gefunden wurden. Med. Rijksherb. Leiden no. 8, 1912, p. 1-61.

3. L. VUYCK, Verslag over den toestand der Vereeniging over het jaar 1899/1900. Ned. Kruidk. Arch. 3e ser., 2 (2), 1901, p. 365-393.

N a s c h r i f t. Na afsluiting van dit artikeltje kwam ons nog een exemplaar van *T. alexandrinum* in handen, dat reeds op 24 aug. 1959 door A. de Visser verzameld werd in een uienveld te Poortvliet.

2. *Senecio squalidus* L., Sp. Pl. 1753, p. 869.

Middelburg, terrein van de voormalige meelfabriek, leg. A. de Visser, 14 mei 1960 (L).

Deze *Senecio*-soort komt oorspronkelijk voor in Zuid-Italië en op Sicilië. In Engeland is zij reeds in 1794 gesignaleerd als verwilderd uit de botanische tuin

te Oxford. Vervolgens heeft zij zich, vooral in de laatste tijd zeer snel, over grote delen van Engeland en plaatselijk in het zuiden van Schotland en in Ierland op ruderaal plaatsen verspreid. KENT (2, 3) heeft nauwkeurig nagegaan hoe deze verspreiding in de loop der jaren heeft plaats gehad. LOUSLEY (4, p. 869 en 5, p. 878) wijst op de enorme uitbreiding van de soort daar te lande gedurende en na de oorlogsjaren. Ook in Frankrijk, België en Zweden is zij in de laatste tijd volgens LOUSLEY (6) gevonden.

In Middelburg is op de plaats, waar de soort werd aangetroffen, een opslagplaats geweest van schroot, waarmee mogelijk vruchten van *S. squalidus* zijn aangevoerd. Gezien de in Zeeland voor de soort waarschijnlijk gunstige klimatologische omstandigheden, is het niet onmogelijk, dat zij zich ook hier handhaaft en uitbreidt. De winter 1960-1961 heeft zij reeds goed doorstaan.

S. squalidus behoort tot de, hoofdzakelijk uit eenjarige soorten bestaande, sectie *Senecio*, waarbij na de bloei de omwindselbladen teruggeslagen zijn. Binnen deze sectie worden twee groepen onderscheiden, de ene zonder of met korte, teruggerolde lintbloemen en een cilindrisch of naar boven kegelvormig versmald omwindsel, waartoe o.a. *S. vulgaris* behoort, de tweede met goed ontwikkelde, afstaande lintbloemen en een klokvormig omwindsel. Tot deze laatste groep behoort *S. squalidus*. Deze is verder als volgt gekenmerkt:

Plant eenjarig, tweejarig of overblijvend, zwak behaard. Stengels opstijgend, vertakt, aan de voet bijna houtig. Onderste bladen in de gevleugelde steel versmald, de bovenste zittend, halfstengelomvattend, alle diep veerdelig of dubbel veerdelig tot onregelmatig gelobd of zelfs alleen maar getand tot gaafrandig. Hoofdjes in een losse, enkelvoudige of samengestelde tuil, ca. 1½-2½ cm in diam. Omwindsel breed klokvormig, 6-8 mm lang, de ca. 8-12 buitenste omwindselbladen smal lancetvormig, omstreeks ½ maal zo lang als de binnenste en evenals deze met een zwarte top. Lintbloemen 8-14, heldergeel, met afgeronde, gaafrandige top. Vruchten op de ribben kort behaard of soms kaal. Bloeitijd: juni tot herfst.

Deze vermelding van *S. squalidus* voor Nederland is niet de eerste; de soort wordt nl. reeds door DUMOULIN (1, p. 140) voor de St.-Pietersberg opgegeven. Volgens DE WEVER (7, p. 25) behoort het exemplaar, dat onder deze naam in Dumoulin's herbarium aanwezig is, echter tot *S. erucifolius* L.

1. L. J. G. DUMOULIN, Guide du botaniste dans les environs de Maestricht, 1868.
2. D. H. KENT, The Scottish records of *Senecio squalidus*. Proc. Bot. Soc. Brit. Isles 1, 1955, p. 312-313.
3. ———, *Senecio squalidus* L. in the British Isles, 1. Proc. Bot. Soc. Brit. Isles 2, 1956, p. 115-118; id., 2. l.c. 3, 1960, p. 375-379; id., 3. Trans. Norfolk and Norwich Nat. Soc. 18(5), 1957, p. 30-31.
4. J. E. LOUSLEY, A new hybrid *Senecio* from the London area. Rep. Bot. Soc. and Exch. Club 12(6), 1946, p. 869-874.
5. ———, The flora of bombed sites in the City of London in 1944. Rep. Bot. Soc. and Exch. Club 12(6), 1946, p. 875-883.
6. ———, *Senecio squalidus* L. and *Viola nana* (DC.) Corb. dans le Pas-de-Calais. Le Monde des Plantes 1956, no. 319, p. 19.
7. A. DE WEVER, Lijst van wildgroeijende en eenige gekweekte planten in Zuid-Limburg. Jaarb. Nat. Gen. Limburg 1920-1923, p. 3-48.

N a s c h r i f t. Op het terrein van de voormalige meelfabriek te Middelburg is een plant van *Senecio squalidus* in de winter van 1960/61 overgebleven. Ze was echter in 1961 weinig vitaal. Buiten deze groeiden er in 1961 op dat terrein nog twee planten van die soort; één in open terrein op slechte grond, waar de plant weinig groei en bloei vertoonde, de andere, aan de zuidzijde van een grote stapel gezaagd hout, met een langdurige en zeer rijke bloei. Kennelijk had de plant daar in de luwte en in de zon een voor haar geschikte standplaats gevonden.

Het gedeelte van het exemplaar, dat ik in 1960 van eerdergenoemd terrein in mijn tuin overplante, is in dat jaar tot een grote plant uitgegroeid, die zaad gaf. De plant is echter in de winter van 1960/1961 afgestorven. Uit zaad hadden zich intussen enkele kiemplanten ontwikkeld, die de winter overbleven en van vroeg in het voorjaar 1961 af bloeiden. Dat voorjaar kwamen daar nieuwe planten bij en het was noodzakelijk om vele daarvan te verwijderen omdat zij de sierplanten dreigden te overwoekeren. In de loop van de zomer kwamen steeds meer planten op, zeer waarschijnlijk ook reeds weer uit dit voorjaar gevallen zaad en eind augustus hield ik grote opruiming, waarbij ik meer dan 200 planten op de composthoop bracht.

De soort toont dus een grote vitaliteit; zij verdraagt zowel grote droogte als veel vocht. In het laatste geval ontwikkelen zich aan de ondereinden der stengels zeer veel bovengrondse wortels, die uiteindelijk de grond bereiken, waardoor de plant zich als het ware ook door afleggers vermeerdert.

Reeds in begin april waren er bloemen; de verschillende planten hebben de gehele zomer doorgebloeid en thans (2 december 1961) bloeien er nog een tweetal, afkomstig van zaad, dat dit jaar gevallen is.

De omstandigheden in mijn tuin zijn aanmerkelijk gunstiger dan die op het meelfabriekterrein, maar mochten in die omgeving enkele zaden met behulp van de wind een gunstiger groeiplaats bereiken, dan zal de soort zich zeker snel uitbreiden.

St. Laurens.

A. de Visser.

3. Verwilderde sierplanten.

Lampranthus blandus (Haw.) Schwantes (*Mesembryanthemum blandum* Haw.), fam. *Aizoaceae*. Deze soort is afkomstig uit Z.-Afrika en werd door D. Franke en D. T. E. van der Ploeg gevonden op een stortterrein tussen Wartena en Eernewoude op 7 aug. 1959.

Matthiola incana (L.) R. Br., fam. *Cruciferae*, komt oorspronkelijk voor in Z.-Europa van Portugal tot Turkije, in Klein-Azië, in N.-Afrika en op de Kanarische eilanden. Zij werd door F. J. Pronk gevonden in de duinen bij Breskens op 10 aug. 1959.

Waldsteinia geoides Willd., fam. *Rosaceae*. Deze soort komt voor van Hongarije over het Balkan-Schiereiland tot de Krim en Transkaukasië en is in Duitsland op enige plaatsen ingeburgerd. Zij werd door H. N. Leys aangetroffen op een stortterrein te Ede in 1959.

Verbena canadensis (L.) Britt., fam. *Verbenaceae*, is afkomstig uit Mexico en het midden en oosten van de Verenigde Staten, en werd door D. Franke en

D. T. E. van der Ploeg verzameld op een stortterrein tussen Wartena en Erne-
woude op 15 sept. 1960.

Senecio mikanioides Otto, fam. *Compositae*. Deze soort is afkomstig uit Z.-
Afrika en werd in 1959 op hetzelfde terrein als de vorige gevonden door
D. Franke en D. T. E. van der Ploeg.

Chionodoxa sardensis Barr. & Sugden, fam. *Liliaceae*. Deze uit Klein-Azië
afkomstige soort werd op 30 maart 1960 door C. Bas verwilderd gevonden op
het landgoed Zuidwijk te Wassenaar. Zij was reeds eerder (1894, 1953) gevonden
te Oegstgeest, maar ten onrechte vermeld als *C. cretica* Boiss. & Heldr. (zie Prod.
Fl. Bat. ed. 2, p. 1835).

Summary

This paper contains acquisitions to the Netherlands adventitious flora from the year 1960.

1. *Trifolium alexandrinum* L., a species originally known only cultivated from the eastern
part of North Africa, was found as an alien in an onion field at Poortvliet, near a wool factory
at Tilburg, and along a roadside between Made and Geertruidenberg. Specimens formerly
mentioned from the Netherlands under this name, appeared to belong to *T. echinatum* Bieb.
2. *Senecio squalidus* L., a species of mediterranean origin, naturalized in the British Isles
since 1794, and also in recent years in France, Belgium and Sweden, was found in the Nether-
lands near the town of Middelburg in a storage yard for scrap-iron.
3. A number of plants escaped from cultivation, found in 1959 and 1960.